

N:o 87.

Af herrar **Berg** i Staby och **Nylander**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående anordnande af landtbrukshögskoleundervisning.*

Då på 1840—1860-talen den offentliga landtbruksundervisningen först ordnades i Sverige, upprättades blott två slags landtbruksläroanstalter: statens landtbruksinstitut och med statsmedel understödda landtbruksskolor. Båda läroverkstyperna hade samma uteslutande eller, — hvad instituten beträffar — hufvudsakliga syfte: att gifva grundläggande utbildning för kommande praktisk verksamhet vid jordbruk.

Det kraftiga framåtskridande, som under den följande tiden gjort sig gällande i afseende på landets modernäring, har naturligtvis medfört nya och ökade kraf på landtbrukarnes yrkesutbildning och dessa kraf hafva tillgodosetts genom ökad omfång och större intensitet vid den undervisning, som meddelas vid de högre likaväl som vid de lägre läroanstalterna. Den lägre undervisningen har också blifvit fördelad på flere olika slag af skolor och kurser, lämpade efter de kunskapssökandes olika kraf på utbildning samt arten af deras blifvande verksamhet, och helt nyss har en af regeringen tillsatt kommitté aflämnat ett förslag till den lägre landtbruksundervisningens ordnande, så omfattande och afpassad efter olika syften och förmåga att bekosta sig undervisning, att, om förslaget blir genomfördt, vårt land i afseende på landtbruksundervisning på det lägre stadiet kommer att höra till dem, som hafva det bäst ordnadt.

För den högre landtbruksundervisningen hafva vi däremot fortfarande blott ett slag af läroanstalter, landtbruksinstitutet, trots det att denna undervisning bör afse ganska olika syften och meddelas till personer med mycket olika grundläggande underbyggnad.

Instituten hafva till ändamål dels att dana praktiska jordbrukare, nämligen brukare af något större jordegendomar samt förvaltare och inspektorer vid sådana, dels att gifva landtbrukslärare, konsulenter, landtbruksingenjörer, landtbrukskemister och frökontrollanter teoretisk undervisning i landtbrukets grundläggande vetenskaper och i de egentliga landtbruksämnen, dels slutligen att bereda tillfälle till fria studier af mer vetenskaplig art. Därjämte är nu också fråga om att till instituten förlägga en del af landtmätarnes teoretiska utbildning.

På grund af olikheten i de syften, som olika elever söka nå genom undervisningen vid instituten, är också den teoretiska grundval, på hvilken undervisningen skall byggas ganska växlande. Undervisningen är gemensam för den redan i själfständigt vetenskapligt arbete öfvade, vid universitetet utexaminerade doktorn eller kandidaten, den nyblifne studenten och ynglingen som vid elementarläroverk eller genom särskildt förhör visat sig äga det för realskoleexamen erforderliga måttet af kunskaper i svenska, matematik och naturalhistoria.

Uppenbarligen kunna dessa väsentligt olika ändamål icke tillgodoses genom en för alla institutets elever lika utbildningskurs, och det har därför äfven med rätta framhållits, att de mer vetenskapliga studier, som böra ingå i landtbruksundervisarnes och försöksledarnes utbildning icke blifvit i tillbörlig grad tillgodosedda vid instituten. Därför har ock varit omöjligt att till ledare för landets försöksväsen på jordbrukets område få personer, som förena önskvärd vetenskaplig utbildning med en ingående kännedom om den praktiska landthushållningens ekonomiska förhållanden och arbets sätt, och till landtbrukslärare och konsulenter har till största delen måst antagas personer, hvilka icke för sitt maktpåliggande värf fått någon särskild utbildning utöfver en genomgången institutskurs. Likaså kunna, som känt är, de blifvande landtbruksingenjörerna icke få sin fulla teoretiska utbildning vid instituten utan måste komplettera denna med en kortare kurs vid tekniska högskolan.

Detta var förklarligt, så länge behovet af personer med grundligare teoretiska studier var jämförelsevis litet, så att det icke ansågs antagligt, att en särskild högre undervisning skulle komma att sökas mer än af ett ringa fåtal. Men tiderna hafva ändrats. I hvarje län anställas numera konsulenter af olika slag, fordringarne på landtbrukslärarne hafva betydligt ökat, och sedan försöksväsendet flyttats ut till det praktiska jordbruket i landets olika delar, fordras ej blott ledare med grundliga vetenskapliga insikter i förening med praktisk erfarenhet i jordbruk och husdjurskötsel utan äfven en hel stab af personer med

något högre utbildning för försökens anläggning, observation och bearbetning. Slutligen är det också önskvärdt, att vetenskaplig forskning på jordbrukets område kommer att bedrivas i vårt land i större utsträckning än hittills. Sådan forskning är nödvändig för jordbrukets framåtskridande, och det går ej an att, som hittills skett, på detta område i hufvudsak inskränka sig till att söka tillämpa och draga gagn af resultaten af det vetenskapliga arbete, som utförts i andra länder.

Att den högre, vetenskapliga utbildningen på jordbrukets område behöfver mer än hittills tillgodoses, torde också numera vara allmänt erkänt. Men sätten för detta ändamåls vinnande kunna vara flere. Att, som hittills skett, blott öka kurserna vid instituten kan uppenbarligen ej vara lämpligt. Därigenom blifva dessa läroverk allt mindre lämpliga för dem, för hvilka de hufvudsakligen äro afsedda — de blifvande praktiska jordbrukarne. De elever, som söka utbildning till praktiska jordbrukare, skola helt visst på grund af sina svaga grundläggande kunskaper och troligen äfven genom bristande intresse för en undervisning, som de till stor del icke anse sig behöfva, komma att hindra undervisningens upprätthållande på den vetenskapliga nivå, som synes önskvärd för dem, hvilka söka en längre gående teoretisk undervisning.

Däremot kan man tänka sig, att mer vetenskapliga studier skola kunna anordnas i en högre afdelning eller fortsättningskurs vid instituten, och för denna utväg har k. landtbruksstyrelsen uttalat sig i ett till Kungl. Maj:t ingifvet underdånigt yttrande i ämnet.

Mot en sådan anordning kunna dock, synes det oss, tungt vägande skäl anföras. Det torde på alla andra områden anses för afgjordt omöjligt att vid ett och samma läroverk och med samma lärare meddela undervisning af två olika grader, populär och vetenskaplig, elementar- och högskoleundervisning. Detta synes oss äfven gälla landtbruksundervisningen. Det är svårt för lärarne att meddela två olika, för elever på olika utbildningsståndpunkt lämpade kurser i samma ämne. Läraren drifves lätt af intresse för sitt ämne och af nit för undervisningen att söka i den lägre kursen inrymma så mycket som möjligt af hvad han anser vara af gagn för lärjungarne, och följderna blir, att den lägre kursen blir pressad med läsläsning mer än densamma med sin svaga underbyggnad kan smälta, under det att den högre kursen, som väl till stor del kommer att bestå af från institutet nyligen afgångna lärjungar, får sin tid upptagen af repetition af hvad de studerande redan i den lägre kursen haft tillfälle att inhämta. Den hittills vunna er-

farenhet med den sedan 1892 vid Ultuna förekommande stipendiatinstitutionen talar afgjort i denna riktning.

Högskoleundervisningens förläggande till landtbruksinstitutet är således enligt vår mening olämplig, och ändamålet med densamma skulle knappt kunna vinnas annat än genom dess förläggande till en verklig högskola, hvilken då af många skäl bör förläggas till Stockholm.

Den nära beröringen och kanske i viss mån samverkan med öfriga där befintliga högskolor skulle otvifvelaktigt bidra att väcka och underhålla ett friskare och mera vidsynt vetenskapligt intresse, än om studierna förlades på landet. Därtill kommer, att landtbrukshögskolan skulle kunna komma att draga nytta af en del af de framstående lärarekrafter, som finnas vid dessa andra högskolor, ja för vissa speciella studiegrenar skulle möjligen landtbrukshögskolans studerande kunna få tillträde till t. ex. veterinärinstitutet, tekniska högskolan, skogsinstitutet och Stockholms högskola, likasom ock de studerande skulle kunna få deltaga i arbetena vid centralanstalten för jordbruksförsök, där de skulle blifva i tillfälle att sätta sig in i undersökningarnes och försökens teknik och på samma gång fylla den vid denna anstalt nu mycket kännbara bristen på extra assistenter.

Vid afgörandet af frågan om landtbrukshögskolestudiernas förläggande till den ena eller andra platsen spelar kostnadsfrågan en stor roll. Huru denna ställer sig för det ena eller andra förslaget, är ganska ovisst, men det synes oss tvifvelaktigt, om en öfverbyggnad på landtbruksinstitutet skulle blifva billigare än en till Stockholm förlagd landtbrukshögskola. Vål skulle upprättandet af en landtbrukshögskola i Stockholm fordra upprättande af åtskilliga nya läraretjänster, men det samma blefve också, om än i mindre mån, nödvändigt vid en eventuell utvidgning af landtbruksinstitutet, då det ju vid flere tillfällen framhållits, att vissa lärare äro så strängt upptagna af sin nuvarande undervisning, att ökade lärarekrafter redan för den nuvarande undervisningen äro erforderliga. Vid institutet skulle erfordras nybyggnader ej blott för undervisningen utan äfven för elevernas bostäder och mathållning samt för bostäder åt de nya lärarne, vid en landtbrukshögskola i Stockholm däremot endast för undervisningslokaler. Vidare bör i detta sammanhang märkas, att det skall blifva svårt att, som saken torde uppfattas, gynna blott det ena af rikets båda landtbruksinstitut med en fortsättningskurs. Helt visst skola kraf framställas om inrättande af en sådan vid båda instituten, och ifall detta kraf tillmötesgås blifva kostnaderna för nya byggnader, lärarelöner och andra undervisningskostnader fördubblade.

Slutligen bör i detta sammanhang påpekås, att för en landtbruks-högskola i Stockholm en redan antydd samverkan med andra där be-fintliga institutioner skulle kunna ej blott bereda den förra vissa för-delar för undervisningen, utan också medföra afsevärda besparingar i anläggnings- och underhållskostnader, och från denna synpunkt synes det synnerligen önskvärdt, att frågan om landtbrukshögskola upptages till slutlig behandling under den närvarande tiden, då stora planer om nybyggnader och omorganisation föreligga eller redan äro afgjorda för flere af de till Stockholm förlagda högskolorna. Åt veterinärintitutet uppföras för närvarande storartade nybyggnader för en kostnad af öfver två millioner kronor, för skogsintitutet föreligger till betydliga belopp uppgående förslag till nybyggnader och likaså lär förslag till utvidgning af tekniska högskolan vara uppgjort, hvilket beräknas kräfva nybygg-nader för åtskilliga millioner.

Det torde icke kunna råda något tvifvel om, att landtbrukshög-skoleundervisning skall kunna anordnas i samband med någon eller några af dessa institutioner utan synnerligt ökade kostnader, om så sker i samband med omorganisation af nybyggnaderna för dem, men om tiden nu försittes och dessa läroanstalter väl fått sina kraf på ny-byggnader tillgodosedda och sin undervisning ordnad i de nya lokalerna, skola helt visst stora svårigheter yppa sig att få en landtbrukshögskole-undervisning anordnad vare sig i samband med andra undervisnings-anstalter eller vid en fristående högskola.

Vi hafva visserligen kännedom om att sakkunnige, som af Kungl. Maj:t tillsatts för afgifvande af förslag i fråga om ordnande af landt-mäteriuundervisningen, äfven fått i uppdrag att biträda med utredning och utarbetande af förslag om utbildningskurser för blifvande landt-brukslärare m. fl., men då dels detta uppdrag icke synes omfatta hela frågan om en landtbrukshögskolas upprättande, och dels de betänkan-den, som remitterats till de sakkunnige, gå ut på den högsta landt-bruksundervisningens samt den teoretiska landtmäteriuundervisningens förläggande till landtbruksintituten, hafva vi ansett önskvärdt, att Riksdagen måtte uttala sig för, att frågan om en landtbruksundervisning på högskolestadiet i hela sin omfattning blefve upptagen till utredning.

På grund häraf få vi föreslå,

att Riksdagen måtte ingå till Kungl. Maj:t med underdånig hemställan om utredning och förslag rörande anordnande af landtbrukshögskoleundervisning,

vare sig vid en fullt fristående läroanstalt eller i samband med en eller flere närstående undervisningsanstalter.

Stockholm den 26 januari 1909.

O. Alfr. Berg.

Oskar Nylander.
